

કાપણી સમયે ઘઉંના ભાવનો વરતારો - ૨૦૨૨

ઘઉંને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે મુખ્ય અનાજ પાકોમાં ગણવામાં આવે છે જે વિશ્વની લગભગ ૨.૫ બિલિયન વસ્તીનો મહત્વપૂર્ણ ખોરાક છે. ઘઉંનું વાર્ષિક વૈશ્વિક વાવેતર ૨૨૧ મિલિયન હેક્ટર છે જે અન્ય કોઈપણ મુખ્ય પાક કરતાં વધુ છે. ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં પ્રોટીનના સ્ત્રોત તરીકે ઘઉંનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ઉત્તર આફ્રિકા તેમજ પશ્ચિમ અને મધ્ય એશિયામાં મુખ્ય ખોરાક તરીકે ઘઉંનો સમાવેશ થાય છે જે વપરાશમાં લેવાતી કુલ કેલરીની અડધી કેલરી પૂરી પાડે છે.

વિશ્વમાં ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન, ઘઉંનું વાવેતર અને ઉત્પાદન અનુક્રમે ૨૨૧ મિલિયન હેક્ટર અને ૭૭૫ મિલિયન ટન હતું જે વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૨૧૬ મિલિયન હેક્ટર અને ૭૬૪ મિલિયન ટન નોંધાયેલ. વિશ્વમાં વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ દરમિયાન ૭૮૦.૬ મિલિયન ટન ઉત્પાદન થવાની સંભાવના હતી જેમાં મુખ્ય ઉત્પાદક દેશો તરીકે યુરોપિયન યુનિયન (૧૩૮.૪ મિલિયન ટન), ચીન (૧૩૭.૧ મિલિયન ટન), ભારત (૧૦૯.૫ મિલિયન ટન) અને રશિયા (૭૫ મિલિયન ટન) વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. વિશ્વમાં વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માટે ઘઉંનો બંધ સ્ટોક ૨૮૭.૪૯ મિલિયન ટન હોવાનો અંદાજ છે જે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૨૮૯.૯૨ મિલિયન ટન હતો.

વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ દરમિયાન, ભારતમાં ઘઉંનું ઉત્પાદન ૧૦૯.૫ મિલિયન ટન થયેલ જે ૨૦૨૦-૨૧માં ૧૦૭.૫ મિલિયન ટન હતું. ભારતમાંથી વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ દરમિયાન ૫ મિલિયન ટન ઘઉંની નિકાસનો અંદાજ છે જે ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ૩ મિલિયન ટન હતી. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં ભારતનો બંધ સ્ટોક ૨૭ મિલિયન ટન હોવાનો અંદાજ છે, જે ૨૦૨૦-૨૧માં ૨૬ મિલિયન ટન હતો.

ભારત સરકારે કોવિડની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લઈને જરૂરિયાત વર્ગ માટે અપનાવેલી મફત રાશન યોજના, પ્રધાન મંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના (PMGKAY) ને માર્ચ-૨૦૨૨ સુધી લંબાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે. આ યોજના અંતર્ગત ૮૦ કરોડથી વધુ રેશનકાર્ડ ધારકોને દર મહિને પાંચ કિલો ચોખા અથવા ઘઉં વિનામૂલ્યે ઉપરાંત પાંચ કિલો રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદા હેઠળ સબસિડીના ધોરણે વિતરણ કરવાની જોગવાઈ છે. આમ, આ યોજનામાં રૂ.૫૩૩૪૫ કરોડની સબસિડી અને ૧૬.૩ મિલિયન ટન અનાજના વિતરણનો સમાવેશ થશે.

ગુજરાતમાં વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ દરમિયાન, ઘઉંના વાવેતર હેઠળનો વિસ્તાર ૧૨૧૭ હજાર હેક્ટર હતો જેમાંથી ૩૯૧૮.૭૪ હજાર ટન ઉત્પાદન રહેલ, જે ગત વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન ૧૩૬૬.૩૫ હજાર હેક્ટર અને ૪૩૭૮.૮૫ હજાર ટન નોંધાયેલ.

ભારત સરકારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ દરમ્યાન ઘઉંના લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ રૂ.૨૦૧૫ પ્રતિ ક્વિન્ટલ જાહેર કરેલ છે જે ગત વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૯૭૫ પ્રતિ ક્વિન્ટલ હતા. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ના કેન્દ્રીય બજેટમાં, સરકારે લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ હેઠળ ઘઉં અને ડાંગરની ખરીદી માટે રૂ. ૨.૩૭ લાખ કરોડની જોગવાઈ કરેલ છે.

ઘઉંના ભાવ ગુજરાતના વિવિધ બજારોમાં માર્ચ-એપ્રિલ, ૨૦૨૧ દરમ્યાન રૂ.૧૮૧૮ થી ૧૮૨૭ પ્રતિ ક્વિન્ટલ તેમજ માર્ચ-એપ્રિલ, ૨૦૨૦માં રૂ. ૧૮૭૬ થી ૧૮૯૦ પ્રતિ ક્વિન્ટલ હતા. જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૨માં ઘઉંના ભાવ રૂ. ૨૦૯૭ થી ૨૧૧૪ પ્રતિ ક્વિન્ટલ રહેલ. આમ, ચાલુ વર્ષે ઘઉંના ભાવ ગુજરાતના વિવિધ બજારોમાં સારા મળવાની સંભાવના છે.

વિશ્વમાં ઘઉંની કુલ નિકાસમાં રશિયા અને યુક્રેનનો હિસ્સો લગભગ ચોથા ભાગનો છે. આમ, હાલમાં યુક્રેન અને રશિયા વચ્ચે ચાલી રહેલ યુદ્ધની સ્થિતિ તેમજ માંગને લીધે ઘઉંના ભાવમાં વધારો થવાની શક્યતા છે.

ઉપરોક્ત વિગતોને ધ્યાનમાં લઈ, સેન્ટર ફોર એગ્રીકલ્ચરલ માર્કેટ ઈન્ટેલીજન્સ, નાહેપ-કાસ્ટ પ્રોજેક્ટ, આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદની સંશોધન ટીમે ગુજરાત રાજ્યના બનાસકાંઠા માર્કેટ યાર્ડના ઘઉંના ૧૭ વર્ષના માસિક ભાવોનું વિશ્લેષણ કરેલ છે. જેનાં તારણ મુજબ અનુમાન છે કે માર્ચ-એપ્રિલ ૨૦૨૨ દરમ્યાન (લણણી સમયે) ઘઉંના ભાવ રૂ. ૩૫૮ થી ૪૪૮ પ્રતિ ૨૦ કિલો (રૂ. ૧૭૯૧ થી ૨૨૪૦ પ્રતિ ક્વિન્ટલ) રહેવાની સંભાવના છે.

નોંધ: આંતરરાષ્ટ્રીય કિંમતોમાં ફેરફાર, નિકાસ અથવા આયાત પ્રતિબંધો વગેરે જેવા કોમોડિટી બજારોમાં નવા પરિવર્તનો ને કારણે આગાહી કરેલા ભાવો કરતાં વાસ્તવિક ભાવોમાં ફેરફાર થઈ શકે છે. ભાવોનો આ અંદાજો અગાઉના વર્ષોના માસિક ભાવોનું વિશ્લેષણ અને આંકડાકીય મોડેલના તારણ પરથી કરેલ છે તેથી વાસ્તવિક બજાર ભાવ અને આગાહી કરેલા ભાવ સમાન ન પણ રહી શકે.